

Bayreuthin oopperajuhlat A:sta Ö:hön

Teksti ja kuvat: Maija Kauppinen

Viime kesämme ehdoton kohokohta oli matka Bayreuthiin ja kolme oopperaa sen kuululla kukkulalla. Ohessa kokemaamme, jota Wagnerien kaupungissa tarttui mieleen ja tallentui kameraan.

A = **Angela Merkel**, Saksan liittokansleri mutta myös oopperan ystävä, joka nähtiin tänäkin vuonna oopperajuhlan avajaisnäytännön, *Tristanin ja Isolden* ensi-illassa.

B = Bayreuth, ainoa kaupunki maailmassa, jossa voi kävellä Nibelungenstrassea ja miettiä sen päässä, valitseeko Tristan- vai Parsifalstrassen vai lähtekö kiipeämään suoraan Siegfried-Wagner Al-leeta Richard-Wagner-Parkiin ja sen kukkulalla olevaan Festspielhausiin, wagneriaanien graaliin.

C = **Cosima, Franz Lisztin** tytär ja **Richard Wagnerin** vaimo mutta ennen kaikkea lujaluonteinen nainen. Hän perusti wagnerilaisen dynastian, joka hallitsee edelleen Bayreuthin musiikkifestivaalia.

D = Der Grüne Hügel, Vihreä kukkula, jota Festspielhaus hallitsee. Kun talon peruskivi muurattiin toukokuussa 1872, tilaisuuteen osallistujat seisivat nilkkojaan myöten liejussa. Nyt kukkula on viehko puisto, Richard Wagnerille nimetty. Mestarin patsas löytyy puistosta, samoin tämän vaimon Cosiman.

E = **Eva Wagner-Pasquier**, joka johtaa nykyään **Katharina Wagnerin** kanssa Bayreuthin oopperajuhlia. Kuvista päätellen he voisivat olla äiti ja tytär, mutta ovat ikäerostaan – Eva on 64-, Katharina 31-vuotias – huolimatta sisarpuolia. Heidän isänsä on Wolfgang Wagner, Richard Wagnerin pojanpoika.

F = Festspielhaus, oopperatalo, joka on akustiikastaan kuulu, mutta nykyään ylen ahdas ja hellepäivinä kuuma. Istumapaikkoja on lähes kaksituhatta ja tuolit, vaikkakin päällystetyt, epämukavat. Eikä hel-potusta ahtauteen näy, sillä oopperajuhlille on tulijoita; yksin wagneriaaneja on 37 000. Näyttämön tapahtumat näkee kuitenkin varsin hyvin, ellei edessä istu joku kaksimetrinen koripalloilija tai toisensa läheisyyttä hakeva pariskunta. Ja nämäkin harmittavat vain kotvan, sillä musiikki imaisee pian mukaansa ja näyttämön tapahtumat vaativat kaiken huomion.

G = Graalin malja, joka nousi keskiöön myös kesän *Parsifalissa*, joskaan ei kristillisenä vaan poliittisena symbolina.

H = Hotelli Kolping, joka takasi meille – minulle ja puolisolle – rauhallisen unen neljäksi yöksi. Jo tervetuloitovotus ilahdutti, samoin aulius neuvoa meitä vaateostoksille ja iloita, kun kadonnut laukku löytyi. Eikä muussakaan palvelussa ollut moitteen sijaa: aamiainen oli monipuolinen, iltapäiväespresso vahva ja yöpala maistuva. Niinpä hotelli kuuluu Kansainväliseen Adolph Kolping Säätiöön, joka tukee AIDS-orpoja ja ylläpitää nuoris- ja opiskeli- ja-asuntoloita.

I = Itsensä ikuistaminen eli valokuvaus, joka hallitsee Festspielhausin nurmikkoa ja etupihaa ennen oopperan alkua. Aukiolla käyskentelyyn houkuttavat parvekkeen ammattilaiset, jotka kuvaavat kuuluisuuksia ja siinä ohessa maija meikäläisiä julkaisuihinsa tai näyteikkunakuviin. Kolping- ja Bahnhofstrassen kulmassa on liike, joka ripustaa joka aamu edellisillan ”saaliin” ikkunoihinsa. Uteliaita – ja myös ostajia – riittää.

J = Junamatka Berliinistä Bayreuthiin, joka tarjosi yllätyksen jo menomatalla. Hieman ennen Leipzigiä, Richard Wagnerin syntymäkaupunkia, juna pysähtyi, ajoi sitten minuutin pari eteenpäin ja pysähtyi taas. ”Unfall”, onnettomuus, kuului kaiuttimista. Sitten juna alkoi kulkea takaperin ja peräytyi Wittenbergiin saakka, kääntyi siellä toiselle raiteelle ja lähti kohti etelää. Eestaasajelu aiheutti sen, että saavuimme iltamyöhään hotelliin. Bayreuth ei ole todellakaan matkailun valtavirtojen varrella.

K = Karstadtin tavaratalo, joka pelasti meidät pukeutumishäpeältä Festspielhausissa. Laukku, joka sisälsi juhla-vaatteet, ei tullut yhtä matkaa Helsingistä Berliiniin, joten ensimmäinen kohde ensimmäisenä päivänä Bayreuthissa oli vaatekauppa. Ammattinsa taitavien myyjien avulla löytyivät niin sopivat asut kuin asusteet. Niukaan suomalaispalveluun totunut saattoi vain ihailta palvelualltiutta ja iloista hymyä, jota tapasi – ei vain tavarataloissa ja putiikeissa – vaan kaikkialla: hotellissa, ravintoloissa, kahviloissa, museoissa – ja myös itse pääpaikalla, Festspielhausissa.

L = Lavastus, joka on *Tristanissa ja Isoldessa* minimalistinen, jopa tylsä, mutta *Parsifalissa* ja *Nürnbergin Mestarilaulajissa* moni-ilmeinen ja katsojansa yllättävä. Molemmissa on detalleja niin runsaasti, ettei katsojalla riitä kaikille silmiä – eikä aina ymmärrystäkään saksalaisen kansallisidentiteetin symboleille.

M = Markgräfliches Opernhaus, joka sai aikoinaan Wagnerin kiinnostumaan Bayreuthista. Tämä 1760-luvulla rakennettu barokkirakennus on Unescon maailmanperintökohde ja nykyään museo. Puolen tunnin valoesitys on katsomisen väärti.

N = *Nürnbergin mestarilaulajat* on Katharina Wagnerin Bayreuthin debyyttiohjaus, joka sai ensi-iltansa kaksi vuotta sitten. Tapahtumat on siirretty 1500-luvulta jälkimoderniin aikaamme, joten mestarilaulajat eivät enää ole käsityöläiskitalaisia, vaan kirjailijoita ja taiteilijoita. Näkyvimmän modernisoinnin on kokenut Walter von Stolzing, alun kaikkien hylkimä sottamaalari, loppukohtauksen viihdyttäjä. Eikä tämäkään esitys nakukohtauksetta jää.

O = Ovi, joita Festhausissa on toista kymmentä. Ensikertalaiselta kysytäänkin pitkää pinnaa, ennen kuin hänelle selviää, että VI ovelle ei pääse vasemmalta V oven vierestä eivätkä kaikki edes VI ovesta, vaan sinne on kierrettävä pääsisäänkäynnin kautta. Harhaillessa tuntuu pieneltä lohdutukselta se, että lukuisten ovien ansiosta sali voidaan tyhjentää alle kahden minuutin.

P = Pukeutuminen oopperaan on varsin konservatiivista ja vanhoilista, esimerkiksi Helsingissä Töölönlahden rannalla näkee – ainakin ensi-illoissa – paljon tyylikkäämpiä asuja. Valtaosalla miehiä on klassinen smokki, jonka takin he riisuvat näytännön alkaessa paljastaen samalla henkselinsä. Pukeutumiskoodista poikkeaa riemastuttavasti kaksi nuorta nahkapolvihousumiestä. Naisilla on pitkä tai lyhyt juhlapuku, koruja, huiveja ja jollakin jopa puuhka. Paljaita olkapäitä ja uhkeita decolteita on paljon, niihin sopivia kaunottaria vähemmän.

Q = Kuu, joka mollotti torstaina 6. elokuuta taivaalla suurena ja täydeläisenä, kuin juuri nähdyn *Nürnbergin Mestarilaulajien* patsaspää.

R = *Rasilaisen Jukka*, jonka vakaata askeltamista *Tristanin ja Iolden* Kurwenalina suomalaiskatsoja katseli ihaillen. Jukka on tuttu näky Bayreuthissa, ja myös perinteisessä suomalaiswagneriaanien ja -esiintyjien illanvietossa. Tänä vuonna se oli ravintola Wei-

henstephanissa, johon Jukka osallistui tšekkiavaimonsa kanssa. Riitta-Liisa Mäkipaaden emännöimä ilta olikin rattoisa oopperalaulajan kertoessa lavakokemuksistaan ja paljastaen pieniä ammattisalaisuuksia. Nykyjohdosta hän kuitenkin viisaasti vaikenä.

S = Sieniruoka, Pffifferling kuuluu festivaaliaikaan jokaisen keskustan ravintolan menyylistalle ja on mainio vaihtoehto bratwurstille. Pffifferlingit ovat pikkuruusia kantarelleja, jotka tarjotaan öljyssä kuumennettuina tai keittona, johon on lisätty kokkareita, Klösseja. Herkullista!

T = Taksijono, joka yllättää ensikertalaisen. Vikkeläkintuiset juoksevat puoliväliin mäkeä ja nappaavat sieltä auton. Ne taksit taas, jotka pääsevät sieppaamatta ylös saakka, ottavat asiakkaansa jonon alkupäästä, johon virtaa koko ajan uutta väkeä. Puolivälissä seisovat saavat taksin viimeisinä.

U = Uusintapainos **Hans Bartolo Brandin** mainiosta, **Matthias Osen** kuvittamasta kirjasta *Aus Richard Wagners Leben in Bayreuth*. Alkuperäisteos ilmestyi 1934. Kirjaa myy kaupungin sydämessä oleva Markgrafenin kirjakauppa, josta löytyi tänäkin vuonna vino pino uusia Wagner-kirjoja ja oopperalevytyksiä. Hipelöin Katharina Wagnerin *Bayreuth backstage* ja **Oliver Hilmesin** *Cosimas Kinderiä*, mutta tyydyin vain Dillmanniin.

V = Väliajat, jotka ovat ylellisen pitkät, tunnin mittaiset. Sinä aikana ehtii juoda lasin tai kaksikin kuplivaata, kävellä aurinkoisella pihalla, tavata tuttuja tai sortua heräteostokseen berliniläisen Hühleinin korunäyttelyssä. Ravintoloita ja kahviloita on joka kukkarolle, ja – jos hillitsee nälkäänsä esityksen loppuun saakka – voi syödä puoleen hintaan ykköspaikassa. Väliajan lopettaa torvisoitto, lyhyt teema esitettävästä teoksesta, joka puhalletaan pääoven yläpuolelta olevalta parvekkeelta.

W = Wagnerissimo on kesän uutuus, jonka kerrotaan maistuneen Wagnerille. Jos mainos on totta, päärynä-mustaseljamarjasiirappijäätelö oli tuttu herkku säveltäjän kodissa, Wahnfriedissä. Tämä linnanpuiston, Hofgartenin vieressä oleva talo on nykyään Richard Wagnerin museo. Käynti siellä lähes salpaava hengen, sillä Wagnerin elämää, vaimoja ja saavutuksia esittelevä talo on niin täyteen ahdettu ja hämärä, että vain sinnikkään wagneriaani viihtyy siellä. Niinpä on ilo kuulla, että ensi kesänä museo suljetaan heti oopperajuhlien jälkeen ja avataan vasta 2013, Wagnerin juhluvuonna. Peruskorjauksen ohella museo laajenee ja saa useita lisärakennuksia.

X = XXL-Wagner kestää 20 tuntia ja on maailman pisin ooppera. Kysymyksessä on tietysti *Der Ring des Nibelungen*, *Nibelungin sormus*. Katsojan onneksi se esitetään yleensä neljässä osassa.

Y = Yleisö, joka edustaa porvariston hillittyä charmia, sillä Bayreuthiin pääsy on pikemminkin etuoikeutettujen huvia kuin tavallisille ihmisille suunnattu yhteisöllinen teatterikokemus. Eli toisin kuin Richard Wagner alun perin suunnitteli.

Z = zzzzzzz...on hiljaa kuorsaava oopperavieras. Heitäkin oopperasaliin eksyy.

Ä = Äänettömyys, joka laskeutuu oopperasaliin heti valojen hämärtäessä. Sali ei ole näyttätymis- eikä keskustelupaikka; kaikki tarpeellinen on väliajalla ehditty nähdä ja sanoa.

Ö = Öinen eli yöelämä alkaa Bayreuthissa oopperaesitysten jälkeen ja kestää yhteen, kahteen. Keskustan terasseilta on tällöin vaikea löytää istumapaikkaa.